

Fiilde Çatı - 2

1. İş yapan gerçek bir öznenin bulunduğu fiillere etken fiil, iş yapan gerçek bir öznenin bulunmadığı fiillere ise edilgen fiil denir. Edilgen fiiller, fiil kök ya da gövdelerine “-I” veya “-n” eklerinin getirilmesiyle oluşturulur. Edilgen çatılı fiillerde özne, iş yapan değil, yapılan işten etkilenen durumundadır. Yani nesne görevindeki öge -gerçek özne belli olmadığından- özne görevini üzerine almakta ve sözde özne olmaktadır. Söz gelimi “Annem, yemek yapıyor.” cümlesinde iş yapan yani özne “annem” sözcüğüdür ve gerçek öznedir. Ancak “Yemek yapıyor.” cümlesinde özne, “yemek” sözcüğüdür yani sözde öznedir. İş yapan belli olmadığı için, nesne olan sözcük, özne görevini üzerine almıştır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözde özne vardır?

- A) Gençler biraz daha konuştuğundan sonra dağıldılar.
B) Hasta yakınları birkaç gün hastanın yanına alınmadı.
C) Yelkenli gemilerin direkleri kuru ağaç dalları gibi kıvrılıyor.
D) Hiçbir gözyaşı bana çocukları kadar dokunmuyor.
2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde iş yapan belli değildir?
- A) Ahmet esprileriyle sınıftaki arkadaşlarını güldürdü.
B) Araştırması için yurt dışından örnekler getirtti.
C) Yaralı geyik, hemen hayvanat bahçesine götürüldü.
D) Bahçesinde birbirinden güzel çiçekler yetiştirdi.

3. Anlamaz, bilmezsin sen bizim halkı;

I

Sevgiyi bulasın yakınına gel ki...

II

Kalıplar gerçeği göstermez belki,

III

Gönül perdeleri sökülsün de gör.

IV

Bu dizelerde numaralanmış fiillerden hangisi özne-yüklem ilişkisi bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

4. Aşağıdakilerden hangisinde yüklem geçişli bir fiil olduğu hâlde cümlede nesne kullanılmamıştır?

- A) Sokağın sonundaki durağa kadar gidip bir müddet bekledi.
B) Etrafındakilerin itirazlarını hiç bıkmadan dinliyordu.
C) Boş kaldığımda Almanca tıp dergilerini karıştırıyordum.
D) Kafasında pek çok soru işareti olduğunu hemen fark ettim.

5. Nesnesi olan ya da nesne alabilen fiillere geçişli fiil denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisinde yüklem geçişli bir fiil değildir?

- A) En iyiyi bulmak için uğraşırken iyiyi kaybediyorsunuz.
B) Konu, bir televizyon programının tüm yapısını etkiler.
C) Hayat insanlara hiçbir şeyi zahmetsiz vermez.
D) Kargalar ötmeye başlayınca bülbüller susar.

6. Gelin görün bu köyleri, bu insanları, bu çocukları.

Anlayın nasıl doğarlar, ne yerler, ne ıçerler,

I

II

Nasıl büyürler, nasıl yaşarlar, nasıl ölürler?

III

IV

Bu dizelerde numaralanmış sözcüklerden hangisi geçişsiz bir fiil değildir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

Fiilde Çatı - 2

7. Etken fiillerin yüklem olduğu cümlelerde özne, gerçek öznedir. Edilgen fiillerin yüklem olduğu cümlelerde özne, sözde öznedir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisinde gerçek özne yoktur?

- A) Geminin iskele tarafına vuran dalgalar yükseliyordu.
B) Kalın bacadan çıkan kara dumanlar ufka uzanıyordu.
C) Okulun önünde sıra bekleyenlerin arasına karıştı.
D) Kütüphanedeki bilgisayarlar biraz sonra açılacak.

8. Yüzüğü - - - -.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdaki fiillerden hangisi getirilirse cümle farklı bir çatı özelliği kazanır?

- A) takabildi
B) beğendi
C) kayboldu
D) sakladı

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, etken ve geçişli bir fiildir?**

- A) Gecenin karanlığı kalın bir perde gibi kapattı manzarayı.
B) Traktörün plakası orman yolunda düşmüş herhâlde.
C) Balkondaki kırmızı sardunyalar sabah sulandı.
D) Kitaplarını aceleyle çantasına koyup otobüse koştu.

10. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi yüklem olan fiilin çatısından dolayı kesinlikle nesne alamaz?**

- A) Oyuncak sepetinden dedesinin hediye ettiği dürbünü çıkarmış.
B) Kardeşim saçlarını uğur böcekli bir toka ile tutturmuş.
C) Evin küçüğü, uyanır uyanmaz köpeğinin yanına gitmiş.
D) Minik çoban, koyunları otlatırken derin derin düşünüyormuş.

11. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi nesne-yüklem ilişkisi bakımından diğerlerinden farklıdır?**

- A) Bu engelleri azim ve kararlılıkla çalışarak aşacaksın.
B) Nereden geldiği belli olmayan bir ses duyduk dün gece.
C) Yağmurdan sonraki toprak kokusu beni çok mutlu ediyor.
D) Bizim şairlerimiz sanatın sanat için olduğuna inanırlar.

12. I. Bu köprünün yapımı 2016'da tamamlanmış.
II. Çantasında okumak için mutlaka bir kitap taşıyordu.
III. Çocuklar bahçede oyun oynuyorlar.
IV. Kaybolan cüzdanı bir hafta sonra bulunmuş.

Numaralanmış cümlelerden hangilerinde eylemi kimin yaptığı belli değildir?

- A) I ve II.
B) I ve IV.
C) II ve III.
D) III ve IV.

